

การขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็งผ่านมุมมอง การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่

Strong Citizenship Promotion through
A Perspective of New Public Governance

กิตติพงษ์ เพียรพิทักษ์*
Kittipong Pearnpitak**

บทความนี้

Received

31 พฤษภาคม 2566

Revised

12 กรกฎาคม 2566

Accepted

27 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของการก่อเกิดความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง พร้อมทั้งนำเสนอเส้นทางการขับเคลื่อนพลเมืองเข้มแข็งในบริบทของประเทศไทย โดยเป็นการศึกษาภายใต้ขอบเขตแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG) ที่ครอบคลุมถึงความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ (Intergovernmental Management: IGM) โดยใช้ฐานคิดของการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance: CG) ในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและเงื่อนไขของการเป็นพลเมืองเข้มแข็งจากตัวอย่างในอุทยานแห่งชาติโกลเดนเกต (Golden Gate) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกลไกของการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายในมิติต่างๆ ที่มีจุดเริ่มต้นมาจากผู้นำที่พร้อมเผชิญหน้ากับปัญหา โดยสามารถเปลี่ยนจากวิกฤตเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันได้ อย่างไรก็ตาม การนำเสนอจุดร่วมของพลังเครือข่ายสามารถอธิบายภายใต้แบบจำลอง “พลังพลเมืองเข้มแข็งลูกใหม่” เพื่อให้เห็นภาพของการขับเคลื่อนโดยเปลี่ยนจากตัวแสดงหลักที่เป็นภาครัฐมาเป็นภาคประชาชน แต่ถึงกระนั้นสิ่งสำคัญ คือ การค้นหาจุดร่วมในการพัฒนาภายใต้บทบาทหน้าที่ที่ตนเองสามารถกระทำได้ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนผ่านทางความคิดเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นพลเมืองเข้มแข็งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยในกระแสสังคมโลก

คำสำคัญ: หน้าที่พลเมือง--การศึกษาและการสอน--ไทย, พลเมือง, การพัฒนาประชาธิปไตย--ไทย, การบริหารรัฐกิจ, รัฐประศาสนศาสตร์

* อาจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (ดร.)

** Lecturer, Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University (Ph.D.)

Abstract

This study aimed to propose a critical analysis of strong citizenship emergence along with a guideline to drive strong citizens in Thailand. This study was based on New Public Governance (NPG) that covers Intergovernmental Management (IGM) using the concept of Collaborative Governance (CG) to analyze the causes and conditions of strong citizenship from the example in Golden Gate National Park that reflected the mechanism of network power in various dimensions. It started with leaders facing problems to change a crisis into an opportunity for co-development of the space. However, the representation of the common issue of network power could be described under “New Strong Citizen Power” to illustrate the movement by changing the main actors or the public sector into the people sector. Ultimately, the key concept was to find common ground for development based on the role that one can perform as the basis for a change of mind to become a strong citizen who plays a significant role in the development of Thailand in the global society.

Keywords: Citizenship, Civics education, Public administration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงภายใต้ความเป็นพลวัตของสังคมโลกได้สร้างการเปลี่ยนผ่านทางความคิดและเจตคติที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ การเคลื่อนไหวทางสังคมถือเป็นหนึ่งในบทบาทสำคัญของภาคประชาชนที่สะท้อนให้เห็นถึงเจตจำนงอันแน่วแน่ต่อการกำหนดทิศทางของประเทศ ที่ผ่านมามาตราฐานที่ตกอยู่ในสภาวะการณ์อันล่อแหลมและสุ่มเสี่ยงต่อการถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้พยายามถักทอสายใยแห่งความเชื่อมั่นในลักษณะพหุภาคี (Multilateral) ซึ่งการเปลี่ยนผ่านของกระบวนการนี้เปรียบเสมือนกับการสร้างข้อค้นพบใหม่ที่ว่า โลกไม่ใช่ศูนย์กลางของจักรวาลอีกต่อไป แต่เป็นดวงอาทิตย์หรือดาวฤกษ์ลำดับหลักที่เป็นศูนย์กลางของจักรวาล (McGettigan, 2011, pp. 17-25) นั้นหมายความว่าสิ่งต่างๆ ที่เคยถูกเข้าใจมาแล้วในอดีตอาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเสมอไปเมื่อระยะเวลาผ่านไป

ปัจจุบันภาครัฐไม่สามารถสร้างกลไกการขับเคลื่อนประเทศได้ด้วยตนเองและจำเป็นต้องอาศัยพันธมิตรจากภาคประชาชนและภาคประชาสังคมในการสร้างพลังเครือข่ายที่เชื่อมโยงขอบเขตความรับผิดชอบในวงกว้างแทนรัฐ จุดบ่มเพาะที่สำคัญของการสร้างพลังเครือข่ายคือการตระหนักรู้ถึงความเป็นพลเมือง อันเป็นสถานะที่ถูกมอบให้แก่สมาชิกภายในชุมชนควบคู่ไปกับสิทธิและหน้าที่ตามความรับผิดชอบในฐานะบุคคลๆ หนึ่งที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ สงบสุข และร่มเย็นภายใต้ความเป็นพลวัตที่แตกต่างกันในแต่ละสังคม

หากแต่การก่อเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองในแต่ละพื้นที่นั้น มักมาจากการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) อย่างละเอียดอ่อนและเป็นกระบวนการอันแยกคางที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (Terziev & Vasileva, 2022, pp. 518-523; Marshall, 2009, pp. 148-154)

ประกอบกับการปกครองที่ยึดหลักตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งถือเป็นการสร้างรากฐานอันแข็งแกร่งอันเปรียบเสมือนกับต้นไม้ใหญ่ที่มีรากผอมค้อยค้ำจุนเพื่อให้ต้นไม้ยืนต้นอยู่ได้ นั้นหมายถึงการนำพาประเทศให้ไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ในบริบทของประชาธิปไตยเท่านั้น ไม่สามารถละทิ้งเสียงส่วนน้อยแม้จะมาจากประชาชนเพียงคนเดียวได้ การต่อสู้ในประเด็นเหล่านี้ได้ถูกพูดถึงมาอย่างยาวนานถึงความลุ่มลึกในความเป็นชาติ

ประเทศไทยที่ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (Representative Democracy) และถือเสียงข้างมากตามหลักเหตุและผลอาจไม่เพียงพอต่อการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ จึงเกิดเป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่แนวคิดการบริหารปกครองเครือข่ายประชาธิปไตย (Democratic Network Governance) ที่มองว่าประชาธิปไตยจะช่วยบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการสร้างเครือข่ายภายใต้รูปแบบการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ ซึ่งเป็นกรอบในการขบคิดเพื่อกำหนดทิศทางเชิงบวกในการขับเคลื่อนประเทศตามเจตนารมณ์ของประชาชน (Sorenzen & Torfing, 2008, pp. 25-42) เนื่องด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมานี้ ถือเป็นเข็มทิศนำทางสำหรับการศึกษาถึงพลังเครือข่ายรูปแบบใหม่หรือคลื่นลูกใหม่ของความเป็นพลเมืองเข้มแข็งเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ของประเทศในระดับสากล

ความท้าทายดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับมิติของการสร้างความสมดุลทางสังคม แต่เนื่องด้วยแนวโน้มความเสื่อมของระบอบประชาธิปไตยภายใต้บริบทของประเทศไทยที่ถูกกัดเซาะและสีกกร่อนไปตามระยะเวลาอันเป็นผลมาจากกลไกทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่ไม่สามารถมองหาจุดร่วมผ่านภาคประชาชนที่เป็นฟันเฟืองของประชาธิปไตยได้ โดยสิ่งต่างๆ เหล่านี้

เริ่มแสดงให้เห็นถึงปัญหาอย่างเด่นชัดในประเด็นของ “การเกิดโรคพร่องทางความคิด เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ รากฐานของการพัฒนาที่เปรียบเสมือนกับเสาหลักของ ประเทศนั้นยังไม่แข็งแรงเพียงพอ

จากคำปาฐกถาพิเศษของศาสตราจารย์ นพ.ประเวศ วะสี ที่ว่าเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน (ประเวศ วะสี, 2551, น. 1-3) การพัฒนาประเทศก็เช่นเดียวกัน ประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินตามหลักการกระจายอำนาจการปกครองที่เป็น การให้อิสระกับภาคประชาชน ในการแสดงออกผ่าน กระบวนการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ และสร้างสรรค์สิ่งที่ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตและ การสร้างความสัมพันธ์อันดีของพลเมืองในท้องถิ่น ร่วมกัน ซึ่งถือเป็นการวางรากหยั่งลึกที่มั่นคงผ่าน วิถีประชาธิปไตยโดยอาศัยกลไกการเคลื่อนไหวตัวของ พลเมืองที่ตื่นตัว (Gilby et al., 2019, pp. 10-21)

แน่นอนว่าการปลูกพลังพลเมืองให้มีความเข้มแข็ง ถือเป็นการจรรโลงสังคมให้คงอยู่ในสถานะของการตื่นตัว พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและการตัดสินใจจากฝ่าย ครองเมืองที่นำไปสู่การต่อสู้ระหว่างชนชั้น (Class Struggle) อันเป็นผลมาจากการบริหารจัดการภาครัฐที่ โนมิเอียงเข้าข้างฝั่งนายทุนมากกว่าฝั่งกรรมาชีพจนเกิด เป็นความเหลื่อมล้ำที่ยากต่อการแก้ไขได้โดยง่าย ดังนั้น การที่สังคมไทยยังอยู่ในช่วงของรอยต่อและยังไม่ถูก ผลสานเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งประเทศนั้น จำเป็นต้องการ สร้างพลเมืองที่เข้มแข็งตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับ ประเทศเพื่ออุดรอยรั่วจากปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด พร้อมทั้งปรากฏการณ์ที่มาจากภาคพลเมืองจะมีส่วน ช่วยในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลของ การบริหารจัดการบ้านเมืองให้ดีขึ้นได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แนวทางการขับเคลื่อนประเทศไทยให้ ไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ระดับสากลหรือประเทศพัฒนาแล้ว

จำเป็นต้องอาศัยพลังเครือข่ายจากภาคประชาชนหรือ พลังเครือข่ายจากคลื่นลูกใหม่ที่กำลังก่อตัวจากมรสุม ผ่านกระแสลมของความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง ในบทความนี้จะแสดงให้เห็นถึงสาเหตุและวิธีการของ การก่อเกิดความเป็นพลเมืองเข้มแข็งที่มีจุดบ่มเพาะ ในแต่ละช่วงของสภาวะการณ์ที่แตกต่างกัน โดยมุ่งอธิบาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงจุดร่วมของพลังเครือข่ายจากคลื่นลูกใหม่ ประกอบกับวาทกรรมร่วมสมัยเพื่อนำมาสร้างแบบ จำลอง “พลังพลเมืองเข้มแข็งลูกใหม่” (New Wave of Strong Citizen Model) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงเส้นทางการ ขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภายใต้แนวคิดการจัดการ ปกครองสาธารณะแนวใหม่เป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอบทวิเคราะห์ เชิงวิพากษ์ของการก่อเกิดความเป็นพลเมืองเข้มแข็งผ่าน มุมมองตามแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนว ใหม่ แนวคิดความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ และ แนวคิดการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ พร้อมทั้งได้นำเสนอแบบจำลองเพื่ออธิบายเส้นทางของ ความเป็นพลเมืองเข้มแข็งที่มีบทบาทสำคัญต่อ การพัฒนาประเทศไทยในกระแสสังคมโลก

แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนความเป็น พลเมืองเข้มแข็ง

ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนผ่านของข้อมูลที่ถูก เชื่อมโยงด้วยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ถูกนำมาใช้ในการประชุม Minnowbrook ซึ่ง เป็นการประชุมทางวิชาการในแวดวงรัฐประศาสนศาสตร์ ระดับสากล โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาขอบเขตของ การศึกษาและจุดเน้นของการบริหารงานภาครัฐ (Wamsley, 1990, pp. 23-41) ในครั้งที่ 3 เมื่อปี ค.ศ. 2008 สะท้อนให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของ องค์ความรู้ไปในทิศทางของความเป็นสากลอย่าง

ไร้พรหมแดน (Bowornwathana, 2010, pp. 64-68) โลกที่ถูกเชื่อมโยงด้วยระบบเครือข่าย ประเทศที่ถูกเชื่อมโยงด้วยความสัมพันธ์ สังคมที่ถูกหล่อหลอมด้วยเทคโนโลยี นำมาซึ่งจุดเปลี่ยนของการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งเน้นในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่นๆ ผ่านแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ และแนวคิดความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance: NPG)

สำหรับแนวคิดนี้เป็นบทสะท้อนของมโนทัศน์ที่แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมของระบบราชการ และการบริหารจัดการภาครัฐที่มุ่งเน้นบทบาทของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการทัศน์ที่ว่าการบริหารควรแยกออกจากการเมือง ประกอบกับการที่ระบบราชการถูกมองว่ามีความล่าช้า ขาดความยืดหยุ่น และไม่สอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย (Wilson, 2007, pp. 372-376; Cheema, 2005, pp. 646-654) ส่งผลทำให้ภาครัฐต้องถูกคิดและหันกลับมามองตัวเองถึงแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบัน โดยสามารถพิจารณาได้จากการตีความหมายของคำว่าจัดการปกครอง (Governance) ซึ่งถูกนำมาใช้ครั้งแรกเมื่อประมาณศตวรรษที่ 14 ในประเทศฝรั่งเศส หมายถึง ที่นั่งของรัฐบาล (Loffler, 2005, pp. 3-22)

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการปกครองไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นเรื่องที่เก่าแก่ที่สุดของอารยธรรมมนุษย์ผ่านกระบวนการตัดสินใจเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ดำเนินการก็ได้ (United Nations (UN), 2013, pp. 1-3) ประกอบกับมีนักวิชาการได้อธิบายความหมายของการจัดการปกครองไว้อย่างน่าสนใจว่าเป็นการออกแบบระบบคุณค่าของนโยบายที่เกิดจากกระบวนการตัดสินใจเพื่อนำไปใช้ในการจัด

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (National Association of Corporate Directors (NACD), 2021, pp. 2-6) โดยผ่านกลไกและกระบวนการของพลเมืองหรือกลุ่มต่างๆ ในการเรียกร้องหรือไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ซึ่งหัวใจสำคัญ คือ การก่อให้เกิดการปฏิสังสรรค์กันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมเพื่อนำไปสู่การสนับสนุนการพัฒนาที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ ธนาคารโลกได้หยิบยกประเด็นปัญหาจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย เมื่อปี ค.ศ. 1997 และพยายามผลักดันให้เกิดเป็นแนวทางธรรมาภิบาลระดับโลก อันนำมาซึ่งการตีความหมายของธรรมาภิบาลว่ารัฐมีขนาดเล็กลง เนื่องจากรัฐหันมาใช้กลไกการตลาดในการให้บริการสาธารณะและลดรายจ่ายของภาครัฐลง (Rhodes, 1997, pp. 394-396) ต่อมาในปี ค.ศ. 2003 ได้มีการขยายความเพิ่มเติมว่ารัฐไม่ได้มีขนาดเล็กลงอีกต่อไปและรัฐจำเป็นต้องมีการติดต่อสร้างความสัมพันธ์กันระหว่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากรัฐมีความสามารถในการปกครองลดลง และจะไม่สามารถพัฒนาให้ไปสู่ความยั่งยืนในมิติต่างๆ ของสังคมได้ หากปราศจากธรรมาภิบาล ดังนั้น ปัจจุบันคำว่าจัดการปกครองจึงมีความหมายที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่บริบทในแต่ละพื้นที่และช่วงเวลา เช่น ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 ได้ระบุถึงความสำคัญของการสร้างเศรษฐกิจด้วยการปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงบริษัทภิบาลจะต้องเป็นเสาหลักที่แข็งแกร่งและยืดหยุ่นในทุกสถานการณ์ เป็นต้น (Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), 2022, pp. 10-28)

อย่างไรก็ตาม การตีความหมายเพื่อระบุขอบเขตของการจัดการปกครองบ่งชี้ให้เห็นถึงทิศทางการบริหารจัดการภาครัฐที่ถูกเชื่อมโยงโดยเครือข่ายความสัมพันธ์ในลักษณะพหุภาคี การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่จึงเป็นบทสะท้อนที่สำคัญของการเปลี่ยนผ่านรูปแบบ

การบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ไว้ว่า เป็นวิถีทางที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านนโยบายสาธารณะ (Bovaird & Löffler, 2005, pp. 234-248) โดยพลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นภาคีกับภาครัฐได้ 3 ระดับ ตามแนวคิดของ Pestoff (2010, pp. 1-11) กล่าวคือ 1) ระดับจุลภาค คือ พลเมืองสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้โดยการผลิตร่วมกัน (Co-Production) ในท้องถิ่นโดยตรง 2) ระดับกลาง คือ พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการจัดการร่วมกัน (Co-Management) เพื่อให้ภาคีสามารถจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย และ 3) ระดับมหภาค คือ พลเมืองสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการจัดการภาครัฐร่วมกัน (Co-Governance) ในด้านการตัดสินใจร่วมกันในการจัดทำนโยบายและการให้บริการสาธารณะ อีกทั้ง การจัดการปกครองยังเป็นแนวคิดที่มีคุณค่าต่อการทำความเข้าใจถึงการให้บริการสาธารณะในศตวรรษที่ 21 เกี่ยวกับความซับซ้อนของรัฐแบบพหุ (Plural State) หมายถึง ตัวแสดงหลายฝ่ายที่พึ่งพิงกันโดยต่างฝ่ายต่างต้องการเข้าร่วมในการให้บริการสาธารณะและความซับซ้อนของรัฐพหุนิยม (Pluralist State) หมายถึง กระบวนการในการส่งข้อมูลหลายกระบวนการผ่านการเรียกร้องต่างๆ เพื่อเข้าสู่การกำหนดนโยบายหรืออาจตีความหมายที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน ได้ดังนี้ (Osborne, 2010, pp. 1-12)

“The NPG is thus both a product of and a response to the increasingly complex, plural, and fragmented nature of public policy implementation and service delivery in the twenty-first century.”

จากข้อความข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของการขับเคลื่อนการบริหารจัดการภาครัฐผ่านการนำ

นโยบายสาธารณะไปปฏิบัติที่มีความซับซ้อนของพหุปัจจุบันการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ทำหน้าที่เป็นเวทีทางการเมืองของการจัดการสาธารณะที่ประกอบด้วยการปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างภาคีต่างๆ อย่างสลับซับซ้อน (Kennett, 2010, pp. 19-35) ส่งผลทำให้ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมต่อการเปลี่ยนรูปของรัฐ ตามแนวคิดของ Goldsmith & Eggers (2004, pp. 123-156) อธิบายว่ารัฐต้องเป็นบุคคลที่สามในลักษณะเครือข่าย หรือรัฐต้องเข้าร่วมในการแบ่งปันข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติดิจิทัล ซึ่งนำไปสู่ความต้องการของผู้รับบริการที่มาจากภาคประชาชน ซึ่งสิ่งนี้สะท้อนให้เห็นถึงระบบราชการแบบลำดับชั้นได้สิ้นสุดลง และก่อให้เกิดการทำงานของภาครัฐรูปแบบใหม่ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการลดบทบาทของภาครัฐ โดยให้ภาคเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรเข้ามาทำงานแทนประกอบกับความสามารถในการตอบสนองความต้องการของพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวคิดความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ (Intergovernmental Management: IGM)

หากกล่าวถึงความสัมพันธ์ในลักษณะของพหุภาคีระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนหรือภาคส่วนต่างๆ คงไม่สามารถชี้ชัดในประเด็นของความสัมพันธ์ได้อย่างแนบแน่น แต่ความเกี่ยวพันเชิงผลประโยชน์ที่เอื้อต่อการให้บริการสาธารณะเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การศึกษา การวางรากฐานสายสัมพันธ์ได้บ่มเพาะสาเหตุของการสร้างความเป็นพลเมืองเข้มแข็งผ่านกระบวนการตามแนวคิดการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (Collaborative Governance) ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลักษณะของความไว้วางใจจากภาคประชาชนที่เข้าร่วมกับรัฐ และนำไปสู่การสรุปข้อตกลงแบบฉันทมติ (Ansell & Gash, 2008, pp. 543-571)

ข้อตกลงที่เกิดขึ้นนี้อยู่บนพื้นฐานของการกำกับดูแลโดยรัฐ และเป็นผลมาจากพัฒนาการของรูปแบบการปกครองที่มุ่งเน้นการสร้างผูกพันกันระหว่างประเทศ ผ่านตัวแสดงหลักจากภาคประชาชนเพื่อสร้างระเบียบในการบริหารจัดการสาธารณะ พร้อมทั้งภาครัฐและภาคประชาชนจะต้องใช้ความพยายามในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างถึงการมีส่วนร่วมของพลเมืองในฐานะปัจเจกบุคคลและกลุ่มที่เกี่ยวข้องในการพบปะหารือลักษณะพหุภาคีและนำไปสู่การทำข้อตกลงร่วมกัน อาจกล่าวได้ว่าการจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือเป็นจุดบ่มเพาะที่สำคัญของการก่อเกิดความสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายเพื่อเจรจาต่อรองและแก้ปัญหาทางสังคม อันนำมาซึ่งกรอบของการศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ และเป็นแนวคิดที่ไม่มีความจำกัดความแบบแน่นอนตายตัว แต่สามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบแนวคิดอื่นเพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (Stoker, 1998, pp. 17-28; Reilly, 1998, pp. 115-142; Agranoff, 1986, pp. 155-157)

ปัจจุบันรูปแบบการปกครองที่มีลักษณะของอำนาจเชิงสั่งการ อาจไม่สอดคล้องกับสังคมประชาธิปไตยอีกต่อไป เนื่องจากความเป็นอิสระในการบริหารจัดการภายในชุมชนท้องถิ่นและสังคมถูกลดทอนบทบาทจากภาครัฐ และส่งผลกระทบต่อการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพของความเป็นพลเมือง ความสัมพันธ์ที่ถูกแทรกกลางด้วยอำนาจจากรัฐสะท้อนให้เห็นถึงการขาดความไว้วางใจกันของเครือข่ายระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ภาครัฐจึงพยายามแสวงหาเครื่องมือในการแก้ไขความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลระดับต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจากเครื่องมือที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันของตัวแสดงตามแนวคิดของ Radin (2003, pp. 366-374) กล่าวว่า เครื่องมือในเชิง

โครงสร้างเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการระหว่างตัวแสดงของรัฐบาลระดับต่างๆ ซึ่งต้องมีการกำหนดแผนงานในลักษณะของการให้เงินอุดหนุนเพื่อจัดทำบริหารสาธารณะ หรือแม้แต่การส่งมอบทรัพยากรทางด้านการวิจัยที่สามารถเสริมสร้างสมรรถนะและองค์ความรู้ผ่านการทำความเข้าใจในปัญหาเชิงสาเหตุ อันนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่และแนวคิดความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐถือเป็นโมทัศน์ที่เชื่อมโยงขอบเขตความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในสังคมประชาธิปไตย ผ่านกลไกการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภายใต้บริบททางสังคม ทั้งนี้ การสอดประสานกันระหว่างสองแนวคิดนี้ได้นำไปสู่ข้อสรุป 3 ประการ ดังนี้

- 1) ความเสื่อมถอยของระบอบประชาธิปไตยสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของภาคพลเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร้ขอบเขต การถูกตีตรวนและการถูกกดทับทางชนชั้นที่มีอยู่ในสังคม ไม่สามารถจองจำอุดมการณ์อันแน่วแน่ของพลเมืองที่ตื่นตัวและต้องการอยากเห็นความเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความเป็นศิวิไลซ์ของประเทศ

- 2) ปัญหาในทุกระดับของสังคมมักมีลักษณะเป็นลูกคลื่นเสมอ โดยเริ่มแรกเกิดจากการมองข้ามคลื่นลูกเล็กๆ ที่ยังเห็นไม่ชัดอยู่กลางทะเล ต่อมาเริ่มเห็นชัดขึ้นเมื่อเข้าใกล้ฝั่ง การพิจารณาปัญหาจำเป็นต้องนำแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนเวทีสาธารณะที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา โดยอาศัยสะพานเชื่อมจากทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิดความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ

3) แนวทางการแก้ไขปัญหายาได้แนวคิดทั้งสองนี้เป็นไปในลักษณะของการเฝ้าระวังและการเตรียมพร้อมรับมือปัญหาก่อนที่จะตกลงสู่พื้นดินหรือในระดับท้องถิ่น แต่เมื่อปัญหาใดได้ลงสู่ระดับล่างแล้ว การขุดคุ้ยเพื่อหาสาเหตุของปัญหาจะเป็นเรื่องยากมากขึ้น ดังนั้น ประชาชนต้องใช้ฉันทามติเป็นตัวขับเคลื่อนกลไกการตัดสินใจผ่านเครือข่าย โดยมีรัฐเป็นบุคคลที่สามเท่านั้น

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาถึงความเป็นพลเมืองจากคลื่นลูกใหม่บนพื้นฐานของแนวคิดการจัดการปกครองผ่านความสัมพันธ์ของการจัดการภาครัฐ จะทำให้มโนทัศน์ของการก่อตัวก่อนการเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองเข้มแข็งเด่นชัดขึ้น ประกอบกับยังเป็นการวางรากฐานที่สำคัญต่อการวิเคราะห์พลังเครือข่ายรูปแบบอื่นต่อไป

การก่อตัวของความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง

รากฐานความแข็งแกร่งของประเทศเกิดจากการให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่เคลื่อนไหวหรือภาคประชาชนผ่านมุมมองความเป็นประชาธิปไตยที่ยึดมั่นในการแสดงออกซึ่งเสียงข้างมาก ภายใต้ความเป็นพลวัตที่มีการเปลี่ยนผ่านของฐานข้อมูลอย่างรวดเร็วและฉับไว การพิจารณาถึงปัจเจกบุคคลจึงเป็นสิ่งที่คอยย้ำเตือนถึงความจำเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งทางด้านวิถีคิด ทักษะ และความสัมพันธ์จำเพาะระหว่างบุคคล การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐผ่านกระบวนการรับรู้ด้วยเจตคติของมนุษย์นั้น อาจไม่สามารถบ่งชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการสื่อสารได้อย่างแท้จริง สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐจำเป็นต้องทำความเข้าใจในปัจเจกของมนุษย์เพื่อรับรู้ถึงความต้องการของประชาชนและบ่มเพาะให้เกิดความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ เจตนารมณ์พื้นฐานของประชาธิปไตย คือ การกำหนดให้ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่เป็นทั้งกฎหมายพื้นฐานและกฎหมายสูงสุดของประเทศ

การที่พลเมืองมีอิสระในการดำเนินชีวิตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและได้รับมอบหมายภารกิจของส่วนรวม หรือกิจกรรมของรัฐ ทำให้พลเมืองสามารถทำหน้าที่ในการกลั่นกรองความต้องการของประชาชนเพื่อให้รัฐบาลสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องแม่นยำมากขึ้น แม้ว่าความแตกต่างระหว่าง 1) พลเมืองที่มีลักษณะต้นตอต่อปัญหาและพยายามแก้ไข กับ 2) ประชาชนที่มองปัญหาที่กำลังเข้ามาจะมีผลต่อตัวเองหรือไม่ หรือเพิกเฉยตั้นนั้นมีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในเรื่องสิทธิและหน้าที่ ซึ่งทั้งสองมีสิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน มีเสรีภาพส่วนบุคคล และสามารถเข้าถึงกระบวนการทางชั้นศาลได้เหมือนกัน แต่สิ่งที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ ที่มาของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกชนกับรัฐ ซึ่งประชาชนมีความผูกพันที่มาจากความจงรักภักดีต่อชาติที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ส่วนพลเมืองจะมีความผูกพันกับรัฐโดยใช้สิทธิทางการเมือง ภายใต้รัฐธรรมนูญที่เกิดจากการยินยอมพร้อมใจ (Stivers, 1990, pp. 1-22; Kettner, 1978, pp. 81-84)

การทำความเข้าใจในปัจเจกบุคคลนำมาซึ่งกระบวนการหล่อหลอมภายใต้รูปแบบความเป็นพลเมืองโดยมีรากฐานมาจากความสำนึกรับผิดชอบต่อสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตย หากพิจารณาถึงเส้นทางการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองคงหนีไม่พ้นสถาบันต้นน้ำที่เป็นกำลังหลักทางสังคมหรือสถาบันครอบครัว กล่าวคือ รูปแบบของพฤติกรรมที่ถูกถ่ายทอดผ่านการสังเกตและการลอกเลียนแบบภายในครอบครัวจะถูกส่งต่อในเชิงพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในสังคม ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวถูกนำไปผูกติดกับชีวิตการทำงานที่ขาดความสมดุล โดยมีสาเหตุมาจากสถานะเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการแข่งขันเกินจริง เช่น ผู้ปกครองต้องการให้ลูกได้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง โดยการส่งลูกไปกวดขันวิชาที่ใช้สอบแข่งขัน

ในสถาบันสอนพิเศษทุกสัปดาห์ สิ่งนี้เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนที่ยังอยู่ในความดูแลของสถาบันครอบครัวรู้สึกต้องการเอาชนะผู้อื่น โดยไม่คำนึงถึงทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไป เป็นต้น (OECD, 2011, pp. 17-53)

การคำนึงถึงเป้าหมายทางสังคมหรือสถาบันครอบครัวถือเป็นสถาบันต้นน้ำที่จำเป็นต้องมีการถ่ายทอดพฤติกรรมอันเหมาะสมต่อการสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีแล้วนั้น สถาบันต่อมาที่มีบทบาทสำคัญ คือ สถาบันการศึกษาถือเป็นขั้นตอนในการขัดเกลาทางสังคม และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีระเบียบแบบแผนให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านวิธีการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง เช่น วิชาหน้าที่พลเมืองมีเป้าหมายในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเข้าใจการมีส่วนร่วมในสังคมสังคมอย่างเต็มที่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น ประกอบกับสถาบันการศึกษายังเป็นจุดเริ่มต้นในการรวมตัวของปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่างหลากหลายร่วมกัน ดังนั้นการสร้างความเป็นพลเมืองจะต้องให้ความสำคัญกับตัวแสดงที่เป็นผู้นำหรือบุคคลที่ถ่ายทอดความรู้ กล่าวคือสถาบันครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา วงศ์ญาติ รวมถึงเพื่อนบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน และสถาบันการศึกษา ได้แก่ ครูหรืออาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงรุ่นพี่ รุ่นน้องหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อการขัดเกลาทางสังคม

เมื่อความเป็นพลเมืองถูกฝังรากลึกในจิตใจและแสดงออกให้เห็นผ่านพฤติกรรมที่ถูกบ่มเพาะจากสถาบันทางสังคม การเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองนี้อาจเป็นเพียงการทำตามบทบาทหน้าที่ที่สังคมกำหนดไว้ให้ปฏิบัติตาม แต่การตื่นรู้ที่แท้จริงหรือความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวจะมีลักษณะของการเป็นผู้ปกครองหรือผู้ถูกปกครอง (Ruling and being ruled) ที่แสดงออกผ่านทางรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยใช้กฎเกณฑ์

ร่วมกัน ซึ่งความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์เป็นตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ที่มีเป้าหมายและมีเหตุผลของการกระทำ (Giddens, 1984, pp. 41-54)

อีกหนึ่งความพยายามในการสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว คือ การมุ่งหมายให้พลเมืองยอมรับในประโยชน์ที่คล้ายคลึงกันเพื่อให้พลเมืองสามารถแสดงปฏิกิริยาในการปกป้องผลประโยชน์ร่วมกันได้อย่างอิสระ (Hobbes, 1999, pp. 9-25) แต่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวโดยพื้นฐานย่อมมีอิสระในการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกลไกการบริหารงานของภาครัฐ ในทางกลับกันพลเมืองที่ตื่นตัวจะเข้ามามีบทบาทในสังคมอย่างต่อเนื่อง อย่างในกรณีที่ผ่านมาของสังคมไทยในช่วงรอยต่อของประชาธิปไตยจากความเห็นต่างแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านทางความคิด และความพยายามในการขับเคลื่อนประเทศให้ไปในทิศทางของเยาวชนคนรุ่นใหม่ผ่านการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งจากเหตุการณ์เหล่านี้ถือเป็นการตอกย้ำบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวที่ยังคงมีอยู่ในสังคมไทยจวบจนทุกวันนี้

ด้วยเหตุนี้ การสร้างความเป็นพลเมืองเข้มแข็งจำเป็นต้องบ่มเพาะความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเพื่อปลูกฝังความผูกพันร่วมกันระหว่างชุมชน สังคม หน่วยงานรัฐและภาคส่วนต่างๆ อย่างแนบแน่น โดยจะต้องเป็นไปในลักษณะของการทำงานร่วมกันทุกฝ่ายหรือพลเมืองร่วมกันทำงานกับนักบริหารรัฐกิจเพื่อให้ทิศทางของการบริหารและพัฒนาประเทศสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

จุดร่วมของพลังเครือข่ายจากคลื่นลูกใหม่

ปัจจุบันการเคลื่อนไหวของกลุ่มพลังทางสังคมมักถูกเชื่อมโยงด้วยพลังเครือข่ายที่แผ่ไปด้วยความเป็น

พลเมืองที่ตื่นตัว การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมภายใต้บริบททางสังคมได้บ่งชี้ให้เห็นถึงรูปแบบของการบริหารจัดการภาครัฐที่เปลี่ยนแปลงไป ความลุ่มลึกของประเด็นนี้ถูกวางกรอบในการศึกษาให้ต้องพิจารณาถึงพื้นฐานของทรัพยากรมนุษย์ทั้งในเรื่องทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) ทุนทางจริยธรรม (Ethical Capital) และอื่น ๆ (จิระหงส์ดารมภ์, 2555, น. 110-117) ซึ่งนำไปสู่การสร้างความร่วมมือผ่านกระบวนการตามเจตจำนงของความเป็นพลเมือง การตระหนักถึงศักยภาพของคนในชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการออกแบบแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขสภาพปัญหาที่ประชาชนประสบอยู่ โดยขอยกตัวอย่างบทเรียนจากความเป็นจริงที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ อันเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ที่ควรค่าแก่การศึกษา ดังนี้ (Goldsmith & Eggers, 2004, pp. 132-135)

ในปี ค.ศ. 1993 ณ เมืองซานฟรานซิสโกมีผู้ควบคุมดูแลอุทยานแห่งชาติชื่อไบรอัน โอนีล (Brian O' Neill) ได้รับทั้งข่าวดีและข่าวร้ายในเวลาเดียวกัน ข่าวดี คือ อุทยานแห่งชาติโกลเดนเกต (Golden Gate - Golden Gate National Recreational Area: GGNRA) ได้รับพื้นที่ชายฝั่งของทะเลเพิ่ม 76,000 เอเคอร์ ส่วนข่าวร้ายคือ พื้นที่ที่ถูกเรียกว่าคริสซีฟิลด์ (Crissy Field) ถูกพบว่ามีสารปนเปื้อนทางสิ่งแวดล้อมถึง 87,000 ตัน และต้องเสียค่าใช้จ่ายหลายหมื่นเหรียญเพื่อเรียกคืนและปรับปรุงพื้นที่ ส่งผลทำให้โอนีลต้องไปขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลเพื่อสนับสนุนเงินให้ และได้ไปหาเพื่อนเก่าอย่างเกร็ก มัวร์ (Greg Moore) ซึ่งเป็นผู้บริหารของโกลเดนเกตให้ลองพยายามระดมเงินทุนด้วยตนเอง ซึ่งมัวร์ก็ตกลงในทันที ด้วยความช่วยเหลือของมัวร์ทำให้โอนีลระดมเงินได้ถึง 34 ล้านเหรียญ และได้สร้างประวัติศาสตร์ที่สามารถรวบรวมการสนับสนุนจากชุมชน

หลังจากนั้นโอนีลยังสามารถโน้มน้าวได้อีกหลาย 10 องค์กร เพื่อให้มาสนใจศึกษาคริสซีฟิลด์และเปลี่ยนพื้นที่นี้เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในที่สุดความสำเร็จนี้เกิดจากความร่วมมือของเจ้าหน้าที่โกลเดนเกตและองค์กรภายนอก การมีส่วนร่วมนี้ได้ขยายไปไกลกว่าบริษัทผู้รับสัมปทานที่ไม่หวังผลกำไรในการให้บริการทัวร์ของเกาะอัลคาทราซ (Alcatraz) และมีอีกหลายกลุ่มที่เข้ามาศึกษาวิจัยและจัดกิจกรรมด้านการศึกษา โดยพนักงานในอุทยานแห่งชาติเข้ามามีส่วนร่วมเพียง 18 เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลืออีก 82 เปอร์เซ็นต์มาจากความร่วมมือของคู่สัมปทาน ผู้รับเหมา สมาคมสหกรณ์ และอาสาสมัคร ซึ่งเป็นพันธมิตรและสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน ความพยายามของโอนีลในครั้งนี้ได้เปลี่ยนแปลงทิศทางที่คนรอบข้างซึ่งนอกเหนือจากคริสซีฟิลด์ที่ได้รับปัญหาอีกด้วย

โอนีลกล่าวว่า “การหาว่าใครเป็นพันธมิตรเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ และจะต้องพยายามสร้างแรงบันดาลใจร่วมกันเพื่อให้พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมหรือโครงการ” และได้ให้ข้อคิดว่าสิ่งที่ดีที่สุดคือ 1) การทำลายกำแพงด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความร่วมมือในชุมชน 2) การพึ่งพารัฐเพียงอย่างเดียวทำให้ล้มเหลว 3) เราสามารถเป็นกันชนให้รัฐบาลกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรได้ 4) สัญญาระยะยาวขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไรจะช่วยดูแลและปรับปรุงพื้นที่ด้วยเงินของพวกเขาเอง และ 5) การจัดการของภาครัฐที่มุ่งเน้นเครือข่ายจะใช้รูปแบบเดิมๆ ไม่ได้

จากตัวอย่างบทเรียนในครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนกลุ่มพลังเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้พลเมืองสามารถรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำ อันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่ประสบอยู่ในขณะนั้น โดยผู้นำที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายและผสานความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ดี จะต้องมีลักษณะของ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Leadership Challenge) หมายถึง ผู้นำที่เข้าใจสถานการณ์และต้องไม่เป็นอัตตาธิปไตยหรือไม่ถือตัวเป็นใหญ่ ไม่เป็นโลกาธิปไตยหรือไม่มุ่งหาคะแนนนิยมเพื่อให้คนอื่นชมชอบ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546, น. 3-15) แต่จะต้องให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงที่แฝงไปด้วยศักยภาพของคนในชุมชน หรือกลุ่มคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างไม่แสวงหาผลกำไร เปรียบเสมือนกับคลื่นลูกใหม่ที่สังคมจะต้องร่วมกันค้นหาเพื่อหิยบายประเด็นปัญหาและเชื่อมโยงพลังเครือข่ายผ่านกระแสความไว้วางใจ

หากทุกอย่างเป็นดังเช่นข้อสันนิษฐานข้างต้นนั้นคือแนวทางของ “ท้องถิ่น/ชุมชนจัดการตนเอง” (Self-Governance Community) อันเนื่องมาจากศักยภาพของพลเมืองในชุมชนมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะสามารถสร้างการรับรู้ปัญหาได้ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง แต่สังคมไทยอาจไม่เป็นเช่นนั้น การก่อตัวเพียงลำพังของปัจเจกบุคคล ไม่อาจนำมาซึ่งความเข้มแข็งที่มากเพียงพอสำหรับการต่อกรกับปัญหาที่ถูกทับซ้อนและหมักหมมอยู่นานในสังคมได้ เช่น ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จากข้อร้องเรียนการกระทำการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งอยู่อันดับต้นๆ ของประเทศไทยมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าจะมีพลเมืองที่ตื่นตัว 1 คนร้องเรียน 10 คนร้องเรียน หรือแม้กระทั่ง 100 คนร้องเรียนก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ได้ ปัญหานี้เหมือนกับจุดต่างพร้อยในสังคมและกระจายอยู่ในทุกบริบทของพื้นที่จนพลเมืองไม่สามารถยับยั้งเพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้

เป็นเรื่องที่น่าเศร้าเพราะความพยายามของพลเมืองที่ตื่นตัวเพียงส่วนน้อย ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของไทยได้ แน่หนอนว่าการแก้ไขปัญหายังยากขึ้นไปอีก หากทุกภาคส่วนมองความผิดปกติเป็น

เรื่องที่ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง การเพิกเฉยต่อปัญหาทำให้ปัญหาสังคมลึกซึ้งสุดที่ไม่มีแสงอาทิตย์รอดผ่านด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงพลังเครือข่ายที่หลับใหลอยู่ในส่วนลึกของกันทะเลและพร้อมที่จะก่อตัวเพื่อสร้างเป็นคลื่นลูกใหม่ โดยสามารถอธิบายเหตุผลและจุดร่วมที่สำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1) กลุ่มพลังเครือข่ายที่มองเห็นหรือกระแสลมบนผิวน้ำ หมายถึง กลุ่มพลเมืองที่ตื่นตัวและพร้อมที่จะเข้ามาช่วยเหลือทันทีเมื่อเกิดปัญหา โดยอาจเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย หรือภาคประชาชนที่บทบาทสำคัญต่อชุมชนในลักษณะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกในหมู่บ้านที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของภาครัฐ เป็นต้น (สามารถระบุกลุ่มได้อย่างชัดเจน)

2) กลุ่มพลังเครือข่ายแอบแฝงหรือแผ่นดินไหวใต้น้ำ หมายถึง กลุ่มพลเมืองที่ตื่นตัว แต่ไม่ได้แสดงบทบาทอย่างชัดเจนในการแก้ปัญหา หรืออาจเกิดขึ้นในช่วงระหว่างจนถึงช่วงหลังที่ได้ทำการแก้ปัญหาไปแล้ว ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเหตุการณ์หรือเป็นองค์การแฝงที่ไม่แสวงหาผลกำไร เช่น นักวิจัยเครือข่ายภาคประชาชน หรือกลุ่มคนแฝงที่เข้ามาพบเจอเหตุการณ์ เป็นต้น (ไม่สามารถระบุกลุ่มได้อย่างแน่ชัด)

อย่างไรก็ตาม พลังเครือข่ายจากคลื่นลูกใหม่ อาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากจิตวิญญาณของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวได้ดับลง อันเนื่องมาจากความเห็นพ้องของระดับปัจเจกบุคคลไม่สร้างกลไกตัดสินใจเพื่อเปลี่ยนแปลงการยอมรับจากสังคมและนำไปสู่การเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองเข้มแข็งได้ โดยรากฐานที่แท้จริงเหล่านี้จำเป็นต้องหันกลับมาจนถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับการเจียรไนความสามารถพฤติกรรมและทัศนคติ รวมถึงปลูกฝังคุณค่าทางสังคมเพื่อกระตุ้นขอบเขตของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่เห็นหรือเมินเฉยต่อสภาพปัญหา

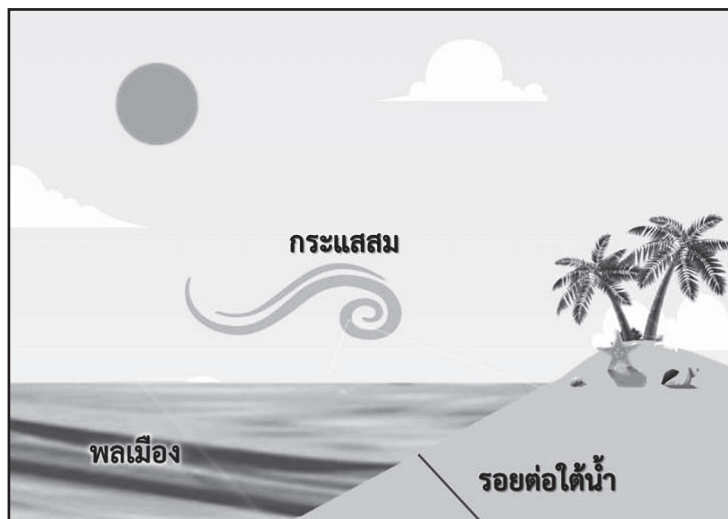
หรือเหตุการณ์ที่พบเห็น จนสั่งสมเป็นรูปแบบจิตใต้สำนึก รับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้เกิดคลื่นลูกใหม่ที่พร้อมนำ การเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมที่เข้มแข็งได้ในที่สุด

แนวทางการขับเคลื่อนพลเมืองเข้มแข็ง

ความเป็นพลเมืองเข้มแข็งถือเป็นรากฐานสำคัญ ต่อการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชน สังคม และ ประเทศ โดยผ่านกระบวนการขบคิดและการสร้างความตระหนักถึงสถานการณ์ที่เห็นพ้องต้องกันว่า การสืบคลานของความเป็นพลวัตทางสังคมเป็นสิ่ง

ที่ไม่สามารถคาดการณ์และหยุดยั้งได้ การปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางสังคมที่มุ่งเน้นกรอบนอกเป็นเพียง การสร้างภาพของการปรับตัวเท่านั้น แต่ไม่อาจบังชี้ได้ถึง การแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี การเคลื่อนไหวทางสังคมแสดง ให้เห็นถึงบทบาทของภาครัฐที่เป็นเพียงอำนาจหน้าที่ ที่พึงกระทำเท่านั้น แต่การยกระดับศักยภาพทางสังคม คือ การเข้ามาของกลุ่มพลังเครือข่ายที่มีบทบาทสำคัญ ต่อการสร้างภูมิคุ้มกันที่ฝังรากลึกในจิตใจ ด้วยเหตุนี้ จึงขออธิบายเส้นทางการขับเคลื่อนของพลังเครือข่าย ที่มองเห็น ดังนี้

แผนภาพ 1 แสดงเส้นทางการขับเคลื่อนของพลังเครือข่ายที่มองเห็น

จากแผนภาพเส้นทางการขับเคลื่อนของพลัง เครือข่ายที่มองเห็น สามารถอธิบายได้ว่ากระแสลมบน ผิวน้ำหรือหน่วยงานภาครัฐเป็นหนึ่งในตัวแสดงหลัก ที่ต้องเข้ามามีบทบาทต่อการบริหารจัดการสภาพปัญหา ในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากอำนาจหน้าที่ ที่ผูกติดกับความรับผิดชอบตามกฎหมายมีส่วนผลักดัน ให้ตระหนักถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน หน่วยงาน ภาครัฐจึงเปรียบเสมือนกระแสลมบนผิวน้ำ กล่าวคือ ไม่ว่าทะเลจะเงียบสงบหรือปั่นป่วนเพียงใดย่อมมีสายลม พัดผ่านพาคลื่นเข้าสู่ฝั่ง การทำความเข้าใจในประเด็นนี้

จำเป็นต้องเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ซึ่งภาครัฐที่มี ทรัพยากรทางด้านการบริหารอย่างเพียงพอพร้อม และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสังเคราะห์แนวทาง การแก้ปัญหา อาจสามารถเชื่อมโยงขอบเขต ความสัมพันธ์ของพลเมือง แต่รากฐานของความเป็น พลเมืองที่ต้นตอตัวนั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้ด้วยการบริหาร จัดการของหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว การยอมรับ ถึงเหตุการณ์สำคัญที่ถูกขับเคลื่อนโดยภาคประชาชน ถือเป็นการแสดงจุดยืนและความมุ่งมั่นไม่หวั่นเกรงต่อ อำนาจจากรัฐ เช่น การจัดตั้งเวทีถกประเด็นเรื่องปัญหา

การเมือง การประทุงรัฐบาลที่มีสาเหตุมาจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ การเรียกร้องสิทธิขั้นมูลฐานที่ประชาชนควรจะได้รับ เป็นต้น

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยพลังเครือข่ายแอบแฝงหรือ

พลังเครือข่ายที่ไม่สามารถระบุได้แน่ชัดในการผลักดันเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวผ่านการรับรู้ถึงสภาพปัญหา โดยสามารถอธิบายเส้นทางการขับเคลื่อนของพลังเครือข่ายแอบแฝง ดังนี้

แผนภาพ 2 แสดงเส้นทางการขับเคลื่อนของพลังเครือข่ายแอบแฝง

จากแผนภาพเส้นทางการขับเคลื่อนของพลังเครือข่ายแอบแฝง ซึ่งผู้เขียนได้สร้างเป็นแบบจำลอง “พลังพลเมืองเข้มแข็งลูกใหม่” โดยเป็นการอธิบายให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวผ่านการบ่มเพาะจากรอยต่อของแผ่นดินไหวไดน้ำ และทำให้เกิดเป็นคลื่นลูกใหม่ โดยมีกระแสนมช่วยนำพาให้ถึงฝั่ง ซึ่งการตีความหมายในแต่ละบทบาทตามแผนภาพกล่าวคือ 1) กระแสนมบนผิวน้ำ หมายถึง หน่วยงานภาครัฐหรือผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายก อบต. และตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) รอยต่อไดน้ำ หมายถึง สถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) คลื่นทะเลที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของรอยต่อไดน้ำ หมายถึง พลเมืองที่ตื่นตัวที่ก้าวไปสู่พลเมืองเข้มแข็งภายใต้ระบอบประชาธิปไตย 4) ชายฝั่ง หมายถึง กลุ่มก้อนของปัญหาทางสังคมที่หน่วยงาน

ภาครัฐไม่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย หรือไม่สามารถแก้ไขได้จากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว และ 5) แสงแดดจากดวงอาทิตย์และเมฆ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการสร้างคลื่นลูกใหม่ โดยมีผลกระทบเชิงบวก เช่น องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรธุรกิจประเภทต่างๆ ที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มนักศึกษาหรือผู้วิจัย เป็นต้น และผลกระทบเชิงลบ เช่น กลุ่มต่อต้านการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมภายนอก (เศรษฐกิจ สังคม การเมือง) เป็นต้น

จากตัวอย่างสภาพปัญหาในระดับท้องเรื่อง การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาเชิงพื้นที่พบว่า ที่ผ่านมามีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่สอดคล้องกับการสร้างอาชีพในชุมชน อันเนื่องมาจากจุดเน้นและความได้เปรียบในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ทำให้นักเรียนที่กำลังสำเร็จการศึกษา มีความกังวลต่อเลือกเส้นทางประกอบอาชีพ

เมื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ได้มีแต่เพียงผู้เรียนเท่านั้น แต่การละเลยต่อปัญหาเช่นนี้ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศภายใต้แนวทางการ “ระเบิดจากข้างใน” ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ดังนั้น การเล็งเห็นถึงปัญหาถูกเริ่มจากตัวของผู้ปกครองที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนก่อน ต่อมาปัญหาได้ถูกส่งต่อการรับรู้มายังครูผู้สอน โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบลยางขึ้นกออำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมความกังวลของผู้ปกครองและนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรร่วมกันในโรงเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน จึงเกิดเป็นหลักสูตรการสร้างอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝนและหารายได้ระหว่างเรียน สิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็งที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในชุมชนและเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนกลไกการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

ภายใต้บริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงไป การขบคิดเพื่อค้นหาทางออกอย่างรอบด้าน ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการคงอยู่และการล่มสลายทางวัฒนธรรม การยอมรับและการส่งต่อองค์ความรู้จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งเพื่อแสดงถึงจุดร่วมในการตัดสินใจถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง ถึงแม้ว่าการเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวอาจไม่ได้มีถิ่นกำเนิดจากชุมชนที่ประสบปัญหา หรืออาจไม่มีความเข้าใจในบริบทของชุมชนอย่างเพียงพอ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของพลเมืองที่ตื่นตัวในการแก้ปัญหาจะต้องให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ในชุมชนเพื่อให้สามารถรับรู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น (Parson, 1995, pp. 78-82) ที่ถือเป็นมรดกอันล้ำค่าของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ความพยายามเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพียงชั่วข้ามคืน เนื่องจากการสรรสร้างและ

การบ่มเพาะความเป็นพลเมืองเข้มแข็งนั้นขึ้นอยู่กับ การเตรียมความพร้อมจากฐานรากของการพัฒนาหรือสถาบันทางสังคม ประกอบกับเมื่อสังคมหรือชุมชนที่กำลังประสบปัญหาย่อมต้องพิจารณาตามสถานการณ์ว่า ใครเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมต่อการแก้ปัญหาซึ่งอาจมาจากเครือข่ายแอบแฟง ผู้นำจึงเปรียบเสมือนจิ๊กซอว์ที่ขาดไม่ได้ของกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำหน้าที่ ผสานความสัมพันธ์และเชื่อมโยงเครือข่ายจากภาคส่วนต่างๆ การผนึกกำลังกันของความเป็นพลเมืองเข้มแข็ง ถือเป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

บทสรุป

การขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองเข้มแข็งผ่านมุมมอง การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ บทบาทของตัวแสดงที่สร้างการเปลี่ยนแปลงซึ่งถูกขึ้นหิ้งกดทับอยู่ใต้ทะเล แต่การขยับตัวของปัจเจกบุคคลที่ตื่นตัวเพียงเล็กน้อยภายใต้ทฤษฎีความอลวน (Chaos Theory) แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของความเป็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จนเผยให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่อาจไม่เป็นระบบระเบียบ แต่แฝงไปด้วยศักยภาพที่ไร้ขีดจำกัดนั้นคือลักษณะของลูกคลื่น

การสร้างความเข้มแข็งของพลเมืองไทยถือเป็น การเตรียมความพร้อมต่อการพัฒนาภายใต้บริบทของความเป็นพลวัตในกระแสนสังคมโลก โดยมาจากการตื่นรู้ของความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง สังคมที่กำลังก้าวกระโดดโดยใช้เทคโนโลยีเป็นขับเคลื่อนนำมาซึ่งการปฏิวัติรูปแบบทางวัฒนธรรม และเป็นจุดเปลี่ยนของสภาพปัญหาทางสังคมที่ถูกเชื่อมโยงด้วยพลังเครือข่าย บทความนี้ จึงมุ่งสร้างแบบจำลอง “พลังพลเมืองเข้มแข็งลูกใหม่” เพื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนตัวของกลุ่มทางสังคมผ่านรอยต่อได้นำที่บ่มเพาะด้วยกระบวนการขัดเกลาทาง

สังคม ภาครัฐที่ลดบทบาทเป็นเพียงกระแสน้ำที่พัดผ่าน บนผิวน้ำไม่สามารถสร้างคลื่นลูกใหม่ที่ใหญ่ได้ การขบคิด เพื่อแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องอาศัยความเป็นพลเมือง ที่ตื่นตัว ประกอบกับการเกื้อหนุนจากสภาพแวดล้อม ที่สับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เพื่อให้เหมาะสมกับบริบททาง สังคม ความผูกพันที่เกิดจากความไว้นื้อเชื่อใจของ ความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว จะนำมาซึ่งความเป็นพลเมือง

ที่เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และสามารถ สร้างภูมิคุ้มกันด้วยพลังเครือข่ายที่เหนียวแน่นในการ ยึดเกาะและแก้ไขปัญหา จนนำไปสู่การขยายขอบเขต ความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและประเทศ สิ่งนี้ถือ เป็นการวางรากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จีระ หงส์ลดารมภ์. (2555). *8K's + 5K's ทุมนมนุษย์ของคนไทยรองรับประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสเตอร์ ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.
- ประเวศ วะสี. (2551). *ยุทธศาสตร์ อบต.: จุดเปลี่ยนประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). *ภาวะผู้นำ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)*. กรุงเทพฯ: บริษัท วอง ออโตโมบิล จำกัด บริษัท วอง ฮอนด้าคาร์ส์ จำกัด และบริษัท วอง จิวเวลรี่ จำกัด.

ภาษาต่างประเทศ

- Agranoff, R.J. (1986). *Intergovernmental Management: Human Service Problem Solving in Six Metropolitan Areas*. Albany: State University of New York Press.
- Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543-571.
- Bovaird, T. & Löffler, U. (2005). Strategic Management in Public Sector Organization. In *Public Management and Governance*. London: Taylor and Francis Group.
- Bowornwathana, B. (2010). Minnowbrook IV in 2028: From American Minnowbrook to Global Minnowbrook. *Public Administration Review*, 70(1), 64-68.
- Cheema, G.S. (2005). From Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens. In *The 6th Global Forum on Reinventing Government towards Participatory and Transparent Governance* (pp. 646-654). Seoul: Republic of Korea.
- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society*. California: University of California Press.
- Gilby, S. et al. (2019). *Sustainable Lifestyles Policy and Practice: Challenges and Way Forward*. Kanagawa: Institute for Global Environmental Strategies.
- Goldsmith, S. & Eggers, W.D. (2004). *Governing by Network: The New Shape of the Public Sector*. Washington: Brookings Institution Press.
- Hobbes, T. (1999). *Leviathan*. Eugene: University of Oregon.
- Kennett, P.A. (2010). Global Perspective on Governance. In Stephen P. Osborne (Ed.), *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance* (pp. 19-35). London: Routledge.

- Kettner, J.H. (1978). *The Development of American Citizenship*. Chapel Hill, N.C.: University of North Carolina Press.
- Loffler, E. (2005). Governance and Government: Networking with External Stakeholders. In Tony Bovaird & Elke Loffler (Eds.), *Public Management and Governance* (pp. 3-22). London: Taylor & Francis Group.
- Marshall, T.H. (2009). Citizenship and Social class. In Jeff Manza & Michael Sauder (Eds.), *Inequality and Society* (pp. 148-154). New York: W.W. Norton and Company.
- McGettigan, T. (2011). *Good Science: The Pursuit of Truth and Evolution of Reality*. MD: Lexington Books.
- National Association of Corporate Directors (NACD). (2021). *2022 Governance Outlook*. Suite: National Association of Corporate Directors.
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2011). *Doing Better for Families: Families are Changing*. Paris: OECD Publishing.
- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *OECD Secretary-General's Report to G20 Finance Ministers and Central Bank Governors on the Review of the G20/OECD Principles of Corporate Governance*. Paris: OECD Publishing.
- Osborne, S.P. (2010). *The New Public Governance?*. Oxon: Routledge.
- Parson, W. (1995). *Public Policy: An Introduction to the Theory and Practice of Policy Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pestoff, V. (2010). *New Public Governance, Co-production & Third Sector Social Service*. Sweden: Ersta Skondal University Collage, Stockholm.
- Radin, B.A. (2003). The Instruments of Intergovernmental Management. In B. Guy Peters & Jon Pierre (Eds), *Handbook of Public Administration* (pp. 366-374). London: SAGE Publication.
- Reilly, T. (1998). Communities in Conflict: Resolving Differences Through Collaborative Efforts in Environmental Planning and Human Service Delivery. *Journal of Sociology and Welfare*, 25, 115-142.
- Rhodes, R. (1997). *Understanding Governance: Policy Network, Governance, Reflexivity and Accountability*. Buckingham: Open University Press.
- Sorensen, E. & Torfing, J. (2008). *Theoretical Approaches to Democratic Network Governance*. London: Palgrave Macmillan.

- Stivers, C. (1990). Active Citizenship and Public Administration. In Gay L. Wamsley et al., *Refounding Public Administration*. California: Sage Publication Ltd.
- Stoker, G. (1998). Governance as theory: Five propositions. *International Social Science Journal*, 50(155), 17-28.
- Terziev, V. & Vasileva, S. (2022). The Role of Education in Socialization of an Individual. In *INTCESS 2022- 9th International Conference on Education & Education of Social Sciences* (pp. 518-523). Online Conference.
- United Nations (UN). (2013). *Economic and Social Commission for Asia and the Pacific: What is Good Governance?*. Vienna: UN Building.
- Wamsley, G.L. (1990). *Refounding Public Administration*. California: Sage Publication.
- Wilson, W. (2007). *The Study of Administration*. In Jay M. Shafritz & Albert C. Hyde, *Classics of Public Administration*. Wadsworth: Cengage Learning.